

Sygn. akt: III AUa 2613/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Iwona Szybka (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2014 r. w Łodzi

sprawy **B. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o datę przyznania ekwiwalentu za deputat węglowy i odsetki,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 23 października 2013 r., sygn. akt: VIII U 2618/13;

oddala apelację.

Sygn. akt. III AUa 2613/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 maja 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał B. P. do wypłacanej emerytury deputat węglowy w formie ekwiwalentu pieniężnego od dnia 1 kwietnia 2010 roku oraz wypłacił zaległe ekwiwalenty za okres od 1 kwietnia 2010 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawczyni wskazała, że dokumenty uzasadniające przyznanie deputatu węglowego były w dokumentacji ZUS od początku postępowania emerytalnego, a zatem organ rentowy winien dokonać wyrównania ekwiwalentu za deputat węglowy również za lata 2004-2009.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania argumentując, że dokonał wyrównania za okres 3 lat wstecz od daty złożenia wniosku na podstawie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i brak jest podstaw do wyrównania za okres od 2004 roku.

Decyzją z dnia 1 lipca 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział Ł. odmówił B. P. wszczęcia postępowania w przedmiocie wypłaty odsetek ustawowych z tytułu nieterminowej wypłaty deputatu węglowego.

W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawczyni wniosła o jej zmianę i zasądzenie od organu rentowego odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w wypłacie ekwiwalentu deputatu węglowego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podnosząc, że deputat węglowy nie jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego, a jest wypłacany z dotacji celowej budżetu państwa.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 października 2013r. Sąd Okręgowy w Łodzi w punkcie pierwszym zmienił decyzję z dnia 1 lipca 2013r. i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych do wypłaty na rzecz B. P. ustawowych odsetek z tytułu nieterminowej wypłaty ekwiwalentu za deputat węglowy należnego za okres od 1 kwietnia 2010r. do czerwca 2013r.; w punkcie drugim oddalił odwołanie od decyzji z dnia 17 maja 2013r.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny: wnioskiem z dnia 25 października 2004 roku B. P. wniosła o przyznanie jej prawa do emerytury wcześniejszej. Do wniosku załączyła wszystkie niezbędne dokumenty, w tym również świadectwo pracy z (...) S.A. w W., z których wynikało, że skarżąca była zatrudniona na kolei w okresie od 15 stycznia 1969 roku do 31 marca 2001 roku. Poza tym załączyła zaświadczenia Rp 7, z których wynikało, że przez cały okres zatrudnienia na kolei otrzymywała deputat węglowy.

Decyzją z dnia 30 listopada 2004 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał skarżącej prawo do emerytury od dnia 4 grudnia 2004 roku. Decyzja tą ustalono wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. z lat 1988-1997 w wysokości 96,48 %. Przyjęto obowiązującą kwotę bazową w wysokości 1829,24 zł. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 31 lat, 8 miesięcy okresów składkowych oraz 4 lata 7 miesięcy okresów nieskładkowych. Jednocześnie organ rentowy, pomimo posiadania pełnych informacji wskazujących na zatrudnienie skarżącej na kolei w okresie od 15 stycznia 1969 roku do 31 marca 2001 roku, nie przyznał prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał B. P. prawo do emerytury z tytułu wieku od 1 października 2010 r. Jednocześnie organ rentowy, pomimo posiadania pełnych informacji wskazujących na zatrudnienie skarżącej na kolei w okresie od 15 stycznia 1969 roku do 31 marca 2001 roku, nie przyznał prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

W dniu 19 kwietnia 2013 roku skarżąca złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

Sporną decyzją z dnia 17 maja 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał B. P. do wypłacanej emerytury deputat węglowy w formie ekwiwalentu pieniężnego od dnia 1 kwietnia 2010 roku, tj. za okres trzech lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie emerytury.

W dniu 24 maja 2013 roku ubezpieczona złożyła wniosek o wypłatę odsetek od wyrównania ekwiwalentu za deputat węglowy, zawarty w odwołaniu do sądu.

Decyzją z dnia 1 lipca 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił B. P. wszczęcia postępowania w przedmiocie wypłaty odsetek ustawowych z tytułu nieterminowej wypłaty deputatu węglowego.

W okresie od 15 stycznia 1969 roku do 31 marca 2001 roku wnioskodawczyni była zatrudniona na kolei w (...) S.A. w W. i z tego tytułu otrzymywała w trakcie zatrudnienia deputat węglowy.

Deputat węglowy winien zostać wypłacony odwołującej się, w okresie od dnia 1 kwietnia 2010 roku, w następujących terminach:

- za okres od stycznia do czerwca 2010 roku w dniu 20 marca 2010 roku,
- za okres od lipca do grudnia 2010 roku w dniu 6 września 2010 roku,
- za okres od stycznia do czerwca 2011 roku w dniu 6 marca 2011 roku,

- za okres od lipca do grudnia 2011 roku w dniu 6 września 2011 roku,
- za okres od stycznia do czerwca 2012 roku w dniu 6 marca 2012 roku,
- za okres od lipca do grudnia 2012 roku w dniu 6 września 2012 roku,
- za okres od stycznia do czerwca 2013 roku w dniu 6 marca 2013 roku,

W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie wnioskodawczyni od decyzji z dnia 1 lipca 2013 roku zasługuje na uwzględnienie, gdyż zaistniały okoliczności wskazujące na zawinienie organu rentowego w powstaniu opóźnienia w wypłacie ekwiwalentu za deputat węglowy. Natomiast odwołanie od decyzji z dnia 17 maja 2013 roku Sąd I instancji uznał za niezasadne. Sąd Okręgowy zważył, że wszelkie deputaty, w tym także węglowe, są świadczeniami ze stosunku pracy. Podstawą prawną wypłaty takich świadczeń są przepisy zamieszczone w aktach prawnych wchodzących w skład katalogu źródeł prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. Adresatem roszczeń pracowników oraz emerytów i rencistów o wypłatę deputatów i ich równoważników jest co do zasady pracodawca uprawniony. A zatem prawidłowo przyjął organ rentowy, że deputaty i ekwiwalenty nie są świadczeniami z ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, gdyż nie są one wymienione w art. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.). Jednakże realizacja wypłaty deputatu przez ZUS na rzecz określonej kategorii emerytów i rencistów, następuje w oparciu o odrębną regulację ustawową jako zadanie przewidziane w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.). Zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego „ekwiwalentem”, przysługującego osobom uprawnionym zatrudnionym na kolei określa ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz. U. Nr 84, poz. 948). Zgodnie z dyspozycją art. 74 ust. 1 i 5 tej ustawy byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przyznana m.in. na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Ekwiwalent ten przyznaje i wypłaca w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury lub renty: w marcu - za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu - za okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. W myśl art. 74 ust. 10 i ust. 11 ustawy, emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. Prawo do obierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje zaś lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty. Wypłata ekwiwalentu nie jest zatem uzależniona od uprzedniego złożenia wniosku przez świadczeniobiorcę, a organ rentowy winien samodzielnie dokonać ustalenia prawa do takiego deputatu, na podstawie posiadanych dokumentów. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie bezspornym jest, że ZUS nie wypłacił wnioskodawczyni wymienionego świadczenia, pomimo że z dołączonych już w 2004 roku do wniosku o emeryturę dokumentów wynikało, iż spełniła ona warunki do jego ustalenia. Dopiero po złożeniu w dniu 19 kwietnia 2013 roku wniosku przez ubezpieczoną, organ rentowy sporną decyzją z dnia 17 maja 2013 roku przyznał skarżącej prawo do deputatu węglowego za okres trzech lat wstecz, a więc przy przyjęciu błędu organu rentowego. Powołany w spornej decyzji przepis art. 133 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi, że wypłata za okres trzech lat ma miejsce wówczas, gdy odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Na mocy art. 133 ust. 2 przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację. A zatem co do zasady, w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, świadczenie przyznane lub podwyższone wypłaca się nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu. Wyjątek stanowi tu sytuacja, w której ponowne ustalenie prawa do świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu we go lub odwoławczego (art. 133 ust. 1 pkt 2). Jeżeli w tych warunkach organ rentowy lub odwoławczy przyzna lub podwyższy świadczenie, wypłaca się je od miesiąca złożenia pierwotnego wniosku lub wydania decyzji z urzędu, nie dłużej jednak niż za okres

3 lat wstecz, liczonych od daty zgłoszenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy (por. uchwałę SN z dnia 28 czerwca 2005 r., III UZP 5, OSNPUSiSP 2005, nr 24, poz. 395; wyrok SN z dnia 19 lutego 2002 r., II UKN /Ol, OSNPUSiSP 2003, nr 24, poz. 599; wyrok SA w Białymstoku z dnia 9 września 1998 r., III AUa 374/98, OSA 1999, z. 3, poz. 16 oraz wyrok SA w Gdańsku z dnia 20 czerwca 1995 r., III AUr 549/95, OSA 1995, z. 7-8, poz. 64). Przesłanką zastosowania art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy jest ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek uprzednio błędnego rozstrzygnięcia w tym zakresie. Wypłata świadczenia w sposób określony w powołanym przepisie zależy tylko od tego czy prawo do świadczenia lub jego wysokość były uprzednio ustalone błędnie.

Reasumując Sąd Okręgowy stwierdził, że w przedmiotowej sprawie naruszenie prawa przez organ rentowy wskutek nieprzyznania skarżącej prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy od grudnia 2004 roku, tj. od przyznania jej prawa do emerytury, niewątpliwie było błędem organu rentowego, którego to błędu ZUS nie kwestionuje i który z tego tytułu prawidłowo wypłacił wnioskodawczyni ekwiwalent za deputat węglowy za okres od dnia 1 kwietnia 2010 roku, tj. za okres trzech lat wstecz od daty złożenia wniosku. Brak jest bowiem podstaw prawnych do wypłaty dochodzonego świadczenia za okres wcześniejszy od 2004 roku. Jak wynika jasno z treści powołanego przepisu art. 133 ustawy, niezależnie od tego z jakich przyczyn powstał błąd organu rentowego, wypłata świadczenia nie może nastąpić za okres dalszy niż 3 lata wstecz. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych nie klasyfikują błędów, a więc każdy błąd organu rentowego, niezależnie od jego rodzaju, źródeł, stopnia zawinięcia uzasadnia wypłatę świadczenia jedynie w sposób określony w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy. W związku z powyższym Sąd oddalił odwołanie wnioskodawczyni o wypłatę ekwiwalentu za deputat węglowy za okres lat 2004-2009.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że ZUS jest zobowiązany również do zapłaty odsetek ustawowych zgodnie z dyspozycją art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137 z 1998 r., poz. 887 ze zm.). W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości, że ekwiwalent za deputat węglowy stanowi świadczenie zlecone do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, zaś organ rentowy nie wypłacał tego świadczenia na skutek własnego błędu. W okolicznościach niniejszej sprawy należy przyjąć, co nie jest kwestionowane przez organ rentowy, że do wypłaty emerytury skarżącej w zaniżonej wysokości doszło na skutek błędu organu rentowego, który wadliwie nie ustalił i nie wypłacił należności z tytułu ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy. Brak jest podstaw do twierdzenia przez organ rentowy, że nie ponosi on odpowiedzialności za powyższe i nie ma obowiązku wypłacania odsetek, gdyż deputat węglowy jest wypłacany z dotacji celowej budżetu państwa i nie jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych. Wskazany art. 85 ustawy stanowi bowiem o obowiązku wypłaty odsetek w przypadku błędu organu rentowego nie tylko dotyczącego świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych, ale również świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych. W związku z powyższym Sąd uznał, że roszczenie wnioskodawczyni o wypłatę odsetek od nieterminowo wypłaconego ekwiwalentu za deputat węglowy za okres od kwietnia 2010 roku, jest jak najbardziej zasadne. Mając na uwadze powyższe okoliczności, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 i § 2 k.p.c., Sąd orzekł jak w sentencji.

W apelacji organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok w zakresie zasądzenia od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odsetek z tytułu nieterminowej wypłaty deputatu węglowego, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 85 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie.

Wskazując na te zarzuty, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 1 lipca 2013r.

Apelujący organ rentowy nie podziela stanowiska Sądu I instancji w zakresie ustalającym wnioskodawczyni prawo do odsetek i podtrzymuje dotychczasową argumentację, że przedmiotowe świadczenie pieniężne nie jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych (tu: zgodnie z art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” - Dz. U. Nr 84, poz. 948). Deputat węglowy jest wypłacany z dotacji celowej z budżetu państwa i nie jest świadczeniem zleconym do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, tylko świadczeniem, które przysługuje jako część świadczenia kolejowego w przypadku zachowania uprawnienia do deputatu węglowego. Tymczasem Sąd Okręgowy rozpatrzył roszczenie pod kątem art. 85 ustawy o

s.u.s. , który nie ma w tej kwestii zastosowania, gdyż zgodnie z art. 476 § 2 i 3 k.p.c. nie jest to sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego co do stanu faktycznego, ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego jak i interpretację przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie.

Nie ma wątpliwości, i ta okoliczność nie jest w apelacji kwestionowana, że nie przyznanie wnioskodawczyni prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy było błędem organu rentowego w rozumieniu przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Wydaną w dniu 17 maja 2013r. decyzją organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do ekwiwalentu za deputat węglowy kolejowy za okres 3 lat wstecz, to jest od dnia 1 kwietnia 2010r., a więc przyznał swój błąd. Pomimo swego błędu, organ rentowy nie przyznał jednak B. P. prawa do odsetek ustawowych od w/w ekwiwalentu wypłaconego za 3 lata wstecz argumentując, i powielając tę argumentację w apelacji, że ekwiwalent za deputat węglowy kolejowy nie jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych, a więc nie ma tutaj zastosowania art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Z tym stanowiskiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie sposób się zgodzić. Przepis art. 74 ust. 5 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz. U. Nr 84, poz. 948 ze zm.) stanowi, że ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 1, przyznaje i wypłaca w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury lub renty: w marcu – za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu – a okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. Natomiast art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi, że jeżeli Zakład – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznawaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. W przepisie tym jest zatem wyraźnie mowa, że odpowiedzialność ZUS za brak wypłaty świadczenia w terminie dotyczy nie tylko świadczeń z ubezpieczeń społecznych, ale także świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów. Takimi odrębnymi przepisami są przepisy ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), jak i np. przepisy ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz. U. Nr 147, poz. 1031 ze zm.), które w art. 9 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1-2 określają, że decyzję w sprawie ekwiwalentu wydaje i wypłaca jednostka organizacyjna ZUS, która ustaliła prawo do emerytury lub renty, zaś ekwiwalent oraz koszty związane z obsługą jego wypłaty są finansowane z dotacji określonej każdorazowo w ustawie budżetowej. Skoro zatem przepisy ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) zlecają wypłatę ekwiwalentu za deputat węglowy Zakładowi Ubezpieczeń społecznych, to w przypadku stwierdzonej odpowiedzialności Zakładu za opóźnienie w przyznaniu lub wypłacie tego ekwiwalentu, świadczeniobiorcy należą się odsetki za zwłokę zgodnie z cyt. wyżej art. 85 ust. 1 ustawy systemowej.

Mając na uwadze powyższe, wyrok sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, a apelacja jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlega oddaleniu z mocy art. 385 k.p.c.